

فهرست مطالب

- بازرسی از دیدگاه اسلام
- بازرسی در ایران

- در زمان ساسانیان
- در زمان معاویه
- در زمان عباسیان
- بازرسی در حکومت‌های ایرانی
- در عصر قاجاریه
- تفاوت بازرسی با محاسب
- بازرسی کل کشور پس از مشروطیت
- دفتر بازرسی کل کشور
- بازرسی شاهنشاهی منحل
- بازرسی پس از انقلاب اسلامی
- سازمان بازرسی کل کشور
- نقد قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور
- بازرسی در کشورهای دیگر

- الف - سوئد
- ب - دانمارک
- ج - نروژ
- د - انگلستان
- ه - ایالات متحده آمریکا
- و - ژلاندنو
- ز - اطریش

- سازمان بازرسی واصل تفکیک قوا

مطالعه‌ای

در

امر

بازرسی

«بازرسی از دیدگاه اسلام»

الف - مراقبت حرکات و جابجائی‌های ارتشهای دشمن .
 ب - مراقبت نسبت به تحریکات اجانب از نظر سیاسی و نفوذ در جوامع و وارد ساختن ضروریان .
 ج - مراقبت و نظارت در حسن جریان امور کارمندان و موظفین حکومت از نظر انجام وظیفه اداری و مسئولیتهای محوله .

بند الف و ب در زمان ما بعنوان مراکز اطلاعات، ضداطلاعات و امثال آن مشهور است که بعد از ظهور اسلام از زمان رسول الله (ص) آغاز گردیده و رویه آن حضرت بوده است . و به گواهی تاریخ در بسیاری از جنگها و نبردهای مسلمانان با کفار ، نقش فعال ماهوران اطلاعاتی رسول الله در پیروزی و غلبه لشکریان اسلام کاملاً آشکار بوده است .

نظام اطلاعاتی رسول خدا در آغاز تشکیل حکومت اسلامی و تأسیس نخستین تمدن در مدینه النبی بسیار جالب و از سازماندهی دقیق و زیبایی برخوردار بوده که در این جا مجال ذکر آن نمی باشد . در تاریخ اسلام نبردهای موفقی را مشاهده می کنیم که گاهی تنها با یک حمله گزانببری و عورش ناگهانی خاتمه مییابد و بسیاری از مفسران قرآن عجب آیه شریفه :

« والعادیات ضبجاً - فالمنیرات صبحاً »

را به همین معنی تفسیر نموده اند .

روایت شده است که رسول خدا علی بن ابیطالب (ع) را به منطقه ای اعزام داشت و به آن حضرت چنین دستور داد :

اکمن النهار ، و سراللیل ولا تفارک العین

روزها پنهان شو . و شبها راه طی کن و جاسوسان را

تردید می نیست که یکی از اصول حیات بخش اسلام موضوع آزادی عقیده و منع تفتیش عقائد است و نیز مسلم است که در اسلام تجسس و کنجکاوی در مسائل خصوصی و شخصی افراد بسیار مردود و مذموم اعلام شده است . و در این امر نصوص بسیار زیادی در کتاب و سنت واصل شده از آن جمله :

۱- آیه شریفه :

ولا تجسسوا - (سوره هجرات آیه ۱۲)
 تجسس نکنید !

۲- از رسول خدا نقل شده است :

یا معشر من اسلم بلسانه ولم یخلص الایمان الی قلبه لاتنسوا المسلمین و لاتتبعوا عوراتهم .

(بخارالانوار ج ۷ ص ۲۱۴)

ای جمعیت کسانی که اسلام آورده بزبان هستی ولی ایمان در قلبتان وارد نشده است ، مسلمانان را مذمت نکنید و در مسائل مخفی و اسرار آنان جستجو ننمائید .

ولی با مداقه در نصوص و روایات واصله در این خصوص بخوبی معلوم میگردد که چنین موضوعی ربطی به بازرسی و بررسی مسائل اجتماعی ندارد . نهی و منع دخالت در مسائل خصوصی با رسیدگی به مسائل اجتماعی جدا و منفک است .

دین مقدس اسلام به شدت از اطلاع بمسائل شخصی افراد جلوگیری نموده ولی در عین حال دولتها را مکلف ساخته که در امور جامعه تا آنجا که مرتبط به مسائل اجتماعی است و نظام و اداره آن در حیظه وظائف حکومت است غور و بررسی نمایند .

اهداف :

بازرسی از نظر اسلام سه هدف دارد :